

INGLIZ TILINI O'QITISHDA TALABALARNING MUSTAQIL TA'LIM KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI

Abdumuminova Dilnoza

*Navoiy Davlat Pedagogika instituti
2- kurs magistratura talabasi*

Annotatsiya: *Ushbu maqolada ingliz tilini o'rganuvchi talabalarda mustaqil ta'limni rivojlantirish kompetensiyalari haqida so'z yuritilgan va mustaqil ta'lim to'g'risida bildirilgan fikrlar va nazariyalar atroflicha tahlil qilingan. Bugungi kunda mustaqil ta'limni to'g'ri tashkil etish dolzarb masala hisoblanadi. Shunday ekan, bu maqolada oliy ta'limda tahsil olayotgan talabalar mustaqil ishlarini tashkil etishda e'tiborga olinishi kerak bo'lgan masalalar, pedagogik muammolar va ularni hal etish yo'llarini ochishga harakat qilamiz.*

Kalit so'zlar: *mustaqil ta'lim, o'z-o'zini nazorat qilish, kognitiv faoliyat, inson xotirasi, o'qitish psixologiyasi.*

Jamiyatning zamonaviy maktabga qo'yadigan asosiy talabi ilmiy, ishlab chiqarish, ijtimoiy muammolarni mustaqil ravishda ijodiy hal eta oladigan, tanqidiy fikrleydigan, o'z nuqtai nazarini, o'z e'tiqodini rivojlantiradigan va himoya qila oladigan, tizimli va doimiy ravishda to'ldirib boruvchi va yangilab turuvchi shaxsni shakllantirishdan iborat. O'z bilimiga asoslanib o'z-o'zini tarbiyalash ko'nikmalarini oshirish ularni haqiqatga ijodiy qo'llashga yordam beradi.

Bilim samaradorligini oshirish, o'quvchilarni darsda faollashtirishning eng qulay va tasdiqlangan usullaridan biri mustaqil o'quv ishlarini to'g'ri tashkil etishdir. Zamonaviy darsda u alohida o'rin tutadi, chunki o'quvchi bilimlarni faqat shaxsiy mustaqil ta'lim faoliyati jarayonida oladi⁹⁰.

Yetakchi pedagoglar har doim sinfda bolalar imkon qadar mustaqil ishlashlari kerak, o'qituvchi esa bu mustaqil ishga rahbarlik qilishi va unga material berishi kerak, deb hisoblashgan. Bu soha mutaxassislari ta'kidladilarki, o'quvchilarga bilimlarni o'zlashtirishni tashkil etishning metodi, yo'naltiruvchi ipi berilishi, ya'ni ularni aqliy mehnatni ilmiy tashkil etish ko'nikma va malakalari bilan qurollantirish, ya'ni maqsadni belgilash, unga erishish uchun vositalarni tanlash, ishni o'z vaqtida rejalashtirish qobiliyati zarurdir. Barkamol shaxsni shakllantirish uchun uni tizimli ravishda mustaqil faoliyatga kiritish kerak, bu maxsus turdagi o'quv vazifalari - mustaqil ish jarayonida muammoli-qidiruv faoliyati xarakterini oladi.

Shunday qilib, I.T. Ogorodnikov mustaqil ishlash zarurligini asoslab, o'qituvchi faoliyati va talaba faoliyatini uyg'unlashtirishning quyidagi turlarini tavsiya qildi:

⁹⁰ Gornostaeva Z.Ya "Mustaqil kognitiv faoliyat muammosi" // Ochiq. maktab. - 2018 yil - 2-son

13. o'qituvchining o'zi materialni taqdim etmaydi, balki uni o'rganish uchun talabalarning mustaqil ishlarini tashkil qiladi;

- yangi materialni o'rganish talabalarning xabarlaridan boshlanadi;
- o'qituvchi faqat asosiy savollarga to'xtaladi, o'quvchilar esa ikkinchi darajali materialni mustaqil o'rganadilar;
- o'qituvchi mavzuga faqat kirish so'zini beradi va talabalar uning rahbarligida barcha materialni mustaqil ravishda o'rganadilar.

O'quvchilarni mustaqil mantiqiy fikrlashga undash, ularni tahlil qilishga o'rgatish, darsning kognitiv vazifalari va muammolarini aniqlash, olingan bilim va o'zlashtirgan o'quv ko'nikmalarini, shu jumladan amaliy ko'nikmalarni qo'llashga o'rgatish o'qituvchining asosiy roli ekanligini u to'g'ri ta'kidlagan. Tabiiyki, xizmat ko'rsatgan fan arbobi, professor I.T. Ogorodnikov hozirgi vaqtda o'z ahamiyatini yo'qotmagan.

Shuni ta'kidlash kerakki, 1950-1960 yillarda mustaqil ishning ta'rifi bo'yicha konsensus mavjud emas edi. Masalan, R.B. Sroda talabalarning mustaqil ishi ostida maksimal faollik, ijodkorlik, mustaqil mulohaza yuritish ko'rsatadigan o'z faoliyatini tushundi. "Mustaqil ishning bunday noaniq malakasi bilan rozi bo'lish qiyin, chunki u o'qituvchining roli haqida hech narsa aytmaydi, ya'ni u mustaqil ishning mazmuni, o'rni va shaklini, uning usullarini belgilashi kerak" deb o'ylagan.

Shu munosabat bilan men ushbu sohada ilmiy izlanishlar olib borgan turli olimlar tomonidan taklif etilgan talabalarning mustaqil ishlariga oid ba'zi ta'riflarni ko'rib chiqishga harakat qilmoqchiman.

R.M. Mikkelson mustaqil ishni "talabalarning hech qanday yordamisiz, lekin o'qituvchi nazorati ostida topshiriqlarni bajarishi" deb tushungan. Qiyinchilik tug'ilganda jamoaviy mashqlarga o'tishi mumkin. Ko'pincha bu turdagi mustaqil ish o'quvchilar tomonidan uy vazifasini bajarishda foydalanilgan. Lekin bu ta'rif muallif tomonidan o'quvchilar mustaqil ishining ichki tomonini kam baholagani, bu fikr va xulosalar mustaqilligida ifodalanganligi uchun tanqid qilindi.

Bir guruh mualliflar (N.G.Dairy, R.G.Lemberg) o'quv jarayonida o'quvchilarning bilish faoliyatining tuzilishiga qarab mustaqil ishning ichki xususiyatlarini ochishga harakat qildilar. Bu, birinchi navbatda, turli mashqlar va topshiriqlarni bajarishda o'quvchilarning mustaqilligining namoyon bo'lishini anglatadi. Bu ish ushbu tadqiqotchilar tomonidan talabalarning mustaqilligini shakllantirish vositasi, ularning bilish faoliyatini tashkil etish shakli sifatida qaraladi, bu esa muammolarni hal qilishda faollik, ijodkorlik va tashabbuskorlikni namoyon etishni talab qiladi. Turli topshiriqlarni bajarish bo'yicha ish o'quvchilarning o'z faolligini ko'rsatish istagidan boshlanadi. Buning zaruriy sharti - o'quvchilarning mashg'ulot maqsadi va ma'nosini bilishlaridir.

G.M.Murtazin o'quvchilarning sinfdagi mustaqil ishlarini belgilaydi va sinfdagi barcha o'quvchilarning bunday faol kognitiv faoliyati o'qituvchining bevosita ishtirokisiz, lekin uning topshirig'iga binoan va buning uchun maxsus ajratilgan vaqtda

amalga oshiriladi, deb hisoblaydi. , maktab o'quvchilarining mustaqil va aqliy va motor harakatlarining natijalari tashqi nazorat ostida shakllarda ifodalanadi.

U mustaqil ishning beshta belgisini ajratadi:

5. o'qituvchining ko'rsatmasi bo'yicha ishlash;

•belgilangan vaqtda;

○ barcha talabalar ishlaydi;

○ ish o'qituvchining bevosita ishtirokisiz amalga oshirilsa;

○ kognitiv faoliyat aqliy va harakat harakatlarini o'z ichiga oladi;

Yuqoridagilardan kelib chiqadiki, G.M.Murtazin o'quvchilarning mustaqil ishlarini to'liq tavsiflaydi, lekin uning maktab o'quvchilari mustaqilligini rivojlantirishdagi aniq ahamiyatini ko'rsatmaydi va bu o'quvchilarning har qanday mustaqil faoliyatini tashkil etishda muhim ahamiyatga ega.

T.I.Shamova mustaqil ishni o'quvchilarning bilish faoliyatini tashkil etish shakli sifatida ko'rib, beshta xususiyatni ham aytib o'tadi:

○ maqsadning mavjudligi;

○ aniq vazifa;

○ ish natijasini ifodalashning aniq shakli;

○ natijani tekshirish shaklini aniqlash;

○ har bir talaba tomonidan bajarilishi shart;

Ushbu masala bo'yicha qiziqarli tadqiqot Estoniya ilmiy maktabining vakili I.E. Unt Mustaqil ishlashni o'quv faoliyatining shunday usuli deb ataydi, "o'quvchiga o'quv topshiriqlari berilganda va ularni bajarish bo'yicha ko'rsatmalar ish o'qituvchi rahbarligida, lekin uning ishtirokisiz amalga oshiriladi va uni amalga oshirish maktab o'quvchilaridan aqliy mehnatni talab qiladi». I.E. Unt o'rganilayotgan materialning mazmuni va tuzilishini mustaqil ish belgilari deb biladi. Darhaqiqat, materialning mazmuni tarbiyaviy ish usullariga ta'sir qiladi, shuning uchun ular o'rganilayotgan materialga mos kelishi kerak.

M.A. Danilov mustaqil ishning asosiy mezoni sifatida talabalar tomonidan kognitiv vazifalar va muammoli vaziyatlarni hal qilishni ko'rib chiqadi. Vazifa, uning fikricha, "o'quvchilarni mustaqil ishlashga undaydi, ularning fikrlash jarayonining boshlang'ich nuqtasi bo'lib xizmat qiladi". Talabalar yangi va eski bilimlarni chuqurlashtirish asosida ularni yechishning yangi usullarini topadilar. Kognitiv vazifani yechish jarayoni uning mazmuni, o'quvchining aqliy faoliyati usullari va u ega bo'lgan bilimlar tizimi bilan belgilanadi, Yu.A. Samarin Muvaffaqiyat mustaqil faoliyatni tashkil etishga bog'liq bo'lib, uning alohida bosqichlari uchun vaqtni to'g'ri taqsimlash, o'quvchilar uchun vazifani aniq shakllantirish kerak deb hisoblaydi.

B.P. Esipov (60-yillar) mustaqil ishni "o'qituvchining bevosita ishtirokisiz, lekin uning ko'rsatmasi bo'yicha maxsus belgilangan vaqtda bajariladigan shunday ish; shu bilan birga o'quvchilar o'z kuch-g'ayratlarini ishga solib, aqliy va jismoniy harakatlar natijasini ifodalab, ongli ravishda vazifa qo'ygan maqsad sari intiladilar. Uning fikricha, mustaqil ish quyidagi xususiyatlar bilan tavsiflanadi:

- o'qituvchining topshirig'ining mavjudligi;
- bajarish uchun vaqt mavjudligi;
- Og'zaki, yozma ish shaklida natijaning mavjudligi;
- Ruhiy stressga bo'lgan ehtiyoj;

Mustaqil ishning ikkala tushunchasi ham qonuniydir. Biroq, ikkinchisi bu hodisaning mohiyatini chuqurroq aks ettiradi.

P.I. Pidkasti ushbu muammoni o'rganar ekan, mustaqil ishning ta'rifi talabning ijodkorligini va mustaqil faoliyatning protsessual va mantiqiy-mazmun tomonlarining birligini aks ettirishi kerakligini ta'kidlaydi. Ular, Pidkasting fikriga ko'ra, o'quv amaliyotida etarlicha e'tiborga olinmaydi, bu esa o'quvchining zerikarli va monoton faoliyatini keltirib chiqaradi. Uning fikricha, mustaqil ish har bir aniq assimilyatsiya holatida aniq maqsad va vazifaga mos keladigan vositadir⁹¹

Ta'rifga ko'ra A.I. Zimnyaning ta'kidlashicha, mustaqil ish "maqsadli, ichki motivatsiyalangan, ob'ektning o'zi tomonidan amalga oshirilgan va faoliyat jarayoni va natijasiga ko'ra tuzatilgan harakatlar yig'indisida tuzilgan" sifatida taqdim etiladi. Uni amalga oshirish etarli darajada yuqori darajadagi o'z-o'zini anglashni, aks ettirishni, o'z-o'zini tarbiyalashni, shaxsiy mas'uliyatni talab qiladi, o'z-o'zini takomillashtirish va o'zini o'zi bilish jarayoni sifatida talabaga qoniqish beradi. A.I. Zimnyaya ta'kidlaganidek, talabning mustaqil ishi uning darsda to'g'ri tashkil etilgan o'quv faoliyati natijasi bo'lib, uni bo'sh vaqtlarida mustaqil ravishda kengaytirish, chuqurlashtirish va davom ettirishga undaydi.

Bu muammoni talabalarining mustaqil faoliyatida birinchi o'rinda o'z ishlarini darsda (A.F.Solovyova, Ya.I.Xanbikov va boshqalar) va uyda (M.T.Smirnov, N.A. Konstantinov va boshqalar), va E.A. Anfilov va A.E. Poliektlar mustaqil ishni bilimlarni mustahkamlashning asosiy vositasi deb biladilar.

Yuqoridagilarning barchasini umumlashtirgan holda, talabalar mustaqil ishining asosiy xususiyatlari quyidagilardan iborat:

1. O'quvchilarning topshiriqlarni bajarishdagi mustaqilligining tashqi belgilari o'z ishini rejalashtirish, o'qituvchining bevosita yordamisiz topshiriqlarni bajarish va o'z ishining natijasini baholashdir.

2. Talabalar tomonidan o'z mehnatlari natijalari ustidan o'z-o'zini nazorat qilishni tizimli ravishda amalga oshirish, uni amalga oshirish usullarini tuzatish va takomillashtirish.

3. Talabalarni mustaqil intellektual faoliyatga undaydigan kognitiv vazifa, muammoli vaziyatning mavjudligi.

4. O'quvchilar tomonidan o'z oldiga qo'yilgan bilim vazifalarini hal qilishda mustaqillik va ijodiy faollik namoyon bo'lishi.

5. O'zlashtirilishi o'quvchi shaxsining uzviy rivojlanishiga, o'z-o'zini tarbiyalashiga va ijodkorligiga hissa qo'shadigan materialni mustaqil ishlash uchun topshiriqlarga kiritish.

⁹¹ Ueyn A.M., Kamenetskaya B.I. Inson xotirasi. - M.: Nauka, 2018. - 189 b.

Barcha mumkin bo'lgan yondashuvlarni tahlil qilib, quyidagi ta'rifni asos qilib olishimiz mumkin: "Mustaqil ish - bu o'quvchilar ma'lum darajada mustaqillikka ega bo'lgan va kerak bo'lganda o'qituvchining qisman rahbarligida turli xil ishlarni bajaradigan o'quv faoliyati turidir. vazifalarni bajarish, zarur aqliy harakatlarni amalga oshirish va o'z-o'zini nazorat qilish va o'z-o'zini tuzatish ko'nikmalarini ko'rsatishdir.

Talabalarining mustaqil ishlarini boshqarish hozirgi vaqtda ham bir qator qiyinchiliklarga duch kelmoqda. O'quvchilar hali ham mustaqil ishlash usullari haqida etarli bilimga ega emaslar, ya'ni. o'qish, yozish, o'qilgan narsalarni o'zlashtirish usullari. O'qituvchining vazifasi talabalarining mustaqil ishlariga to'g'ri yo'nalish berishdir, ya'ni. organizmning fiziologik va psixologik xususiyatlarini bilishga asoslangan yo'nalish. Shuning uchun chet tilini o'rganish bo'yicha mustaqil ishlarni tashkil qilishda e'tiborga olinishi kerak bo'lgan diqqat va xotiraning o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olish kerak.

Avvalo, ta'lim jarayonini tashkil etishda e'tiborning hal qiluvchi roliga to'xtalib o'tish kerak. Ko'pgina psixologlar (B.G. Ananiev, E.I. Stepanova, E.I. Fomenko va boshqalar)ning tadqiqotlari shuni ko'rsatadiki, diqqat, ayniqsa, yoshga qarab tartibga solish funktsiyasi rolini o'ynaydi.

Mustaqil ishda talabalarining aqliy faoliyatining asosiy yo'nalishlaridan biri diqqatdir. Bu butunning qismlarini solishtirish, tortish va sinchkovlik bilan tekshirish, yangi taassurotni eskisi bilan bog'lash imkonini beradi.

Shu munosabat bilan savol tug'iladi: talabalarining mustaqil ishi davomida diqqatini faollashtirishni qanday rag'batlantirish mumkin?

Avvalo, o'quvchilar o'rganilayotgan materialga qiziqish bildirishi kerak. O'qituvchi mustaqil ish uchun berilgan material, bir tomondan, o'zining yangiligini yo'qotmasligini, ikkinchi tomondan, idrok etish uchun qulay bo'lishini ta'minlashi kerak.

Shaxsning rivojlanishi va intellektual taraqqiyotini belgilovchi eng muhim psixologik va fiziologik jarayon xotiradir.

Olimlarning ma'lumotlari shuni ko'rsatadiki, qisqa muddatli va uzoq muddatli xotira mexanizmlarining asoslari bir xil bo'lsa-da, nomuvofiqliklar ham mavjud: uzoq muddatli xotira namoyon bo'lganda, neyronlar apparatida ma'lum morfologik o'zgarishlar yuz beradi.

Ushbu o'zgarishlarning namoyon bo'lishi takroriy mashqlar bilan rag'batlantiriladi. Shuning uchun qisqa muddatli xotira darajasidan uzoq muddatli xotira darajasiga o'tishning zaruriy sharti - bu olingan izlarni mustahkamlash bo'yicha mo'l-ko'l mashg'ulotlar va mashqlar. Shuning uchun ham chet tili o'qituvchisining talabalarining mustaqil ishlariga rahbarlik qilishda asosiy vazifasi o'tilgan materialni takrorlashni oqilona tashkil etishdan iboratdir. Har bir matn, har bir bo'lim bir necha marta ishlab chiqilishi kerak. Faqat ishlash usullari o'zgarishi kerak. Masalan, leksik materialni o'zlashtirishda o'qituvchi quyidagi ish turlarini tavsiya qilishi kerak:

taqdimot, insho, referat, annotatsiya yozish, og'zaki suhbat davomida lug'atni mustahkamlash va boshqalar.

Takrorlashni tashkil qilishda unutilish tezligi haqidagi ma'lumotlarni bilish kerak.

Psixologlarning fikriga ko'ra, unutilish jarayoni, ayniqsa assimilyatsiyadan keyingi dastlabki bosqichda juda intensiv. Misol uchun, adabiyotda quyidagi ma'lumotlar keltirilgan: taqdimotdan yarim soat o'tgach, materialning 40% gacha unutiladi; keyingi kun - 34% gacha; 30 kundan keyin - 21% gacha;

O'qituvchining vazifasi talabalarning ishini shunday yo'naltirishdirki, ular mustaqil ish paytida o'z vaqtida takrorlash orqali unutilishning oldini oladi.

Quyidagilarga to'xtalib o'tish kerak: agar material allaqachon unutilgan bo'lsa, takrorlashni takrorlash deb bo'lmaydi. Uni o'zlashtirish uchun siz mutlaqo notanish materialni o'zlashtirish uchun deyarli bir xil kuch sarflashingiz kerak. Shuning uchun, uni faol egallash uchun mo'ljallangan materialni yaxshi eslab qolishning ajralmas sharti, dastlabki tanishishdan keyin darhol, keyin esa ma'lum vaqt oralig'ida unga qayta-qayta qaytishdir.

Psixologik tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, oson o'rganishdan oldin qiyinroq materialni o'rganishni tavsiya qilish kerak, chunki keyingi ma'lumotlarning qiyinchilik darajasining oshishi tufayli shovqinning ko'payishi sodir bo'ladi.

Demak, chet tili o'qituvchisining vazifasi talabalarning mustaqil ishlarida "fikrlash yodlash" (P.P.Blonskiy atamasi) qobiliyatini maqsadli va doimiy ravishda tarbiyalashdan iborat. Agar bu qobiliyat odat bo'lib qolsa, u kuchni tejash va materialni o'zlashtirish jarayonini tezlashtirish uchun o'quv jarayonini ratsionalizatsiya qilishga yordam beradi.

Yuqorida qayd etilganidek, xotira murakkab psixofiziologik jarayondir. Menimcha, chet tilini o'rganishda ishtirok etadigan xotira turlarini eslatib o'tish kerak. Psixologlar xotirani so'zning qaysi tasvirini eng yaxshi eslab qolishiga qarab: eshitish, vizual va motorga ajratadilar.

Chet tilini o'rganadigan va yaxshi vizual xotiraga ega bo'lgan talabalar uchun so'zning grafik shakli hal qiluvchi ahamiyatga ega. Ular qo'lda yozilgan narsalarni tasavvur qilishadi va ular gapirganda, bu so'zlarni o'qiyotganga o'xshaydi. Ammo tilning amaliy bilimi ko'proq eshitish xotirasi bilan bog'liq. Shuning uchun faqat vizual xotirani rivojlantirgan o'quvchi asta-sekin chet tilini o'rganadi. Unga tovushni, intonatsiyani eslab qolish qiyin. Uning talaffuzi yomon. Ammo u grammatikani osongina o'rganadi, chunki u vizual yakunlarni darhol tasavvur qiladi. Unga insho yozishdan ko'ra chet tiliga tarjima qilish osonroq.

Agar o'qituvchi bunday o'quvchiga yordam bermasa, unda talaba o'z kuchiga ishonchini yo'qotadi va chet tilini o'zlashtirishga urinish uning uchun imkonsiz bo'ladi.

Eshitish xotirasini rivojlantirgan talabalar ovozli tasvirlar yordamida fikr yuritishadi. Vizual va vosita xotirasi yordamchi rol o'ynaydi. Bunday o'quvchi o'qiyotganda ichki ovozni eshitadi, yozayotganda u xuddi shu ichki ovozning diktanti ostida yozadi. Yaxshi eshitish xotirasiga ega bo'lgan talaba vizual xotirasi rivojlangan

o'quvchiga qaraganda chet tilini osonroq o'rganadi. U og'zaki kiritilgan so'zlarni osongina eslab qoladi, lekin oxirlar, tuslanishlar va boshqa grammatik shakllar unga qiyinroq. Bunday talaba aniq bilimga emas, balki sezgiga ko'proq tayanadi. U jummalarni chet tiliga yaxshi tarjima qilmaydi, lekin unga mavzu bo'yicha insho yozish oson, chunki u shunchaki eshitganlarini takrorlaydi.

Harakat xotirasi yuqori darajada rivojlangan o'quvchi vosita faoliyati natijasida olingan tasvirlarda eng oson fikr yuritadi. Ovoz va vizual tasvirlar uning uchun hech qanday ma'noga ega emas. Bunday o'quvchi so'zni o'zi takrorlaganda uni osonroq his qiladi. O'qiyotganda u bo'g'in va so'zlarni birin-ketin idrok etadi, bu so'zlarning faol artikulyatsiyasi natijasida hosil bo'lgan harakatlarni aniq his qiladi. Yozish, o'qish, talaffuz qilishda yaratilgan vosita tasvirlari deyarli yagona vosita bo'lib, bunday talaba chet tilini o'zlashtirish uchun zarur bo'lgan barcha ko'nikmalarni egallashi mumkin. Ushbu turdagi xotiraga ega bo'lgan talaba, qoida tariqasida, chet tilini o'rgana olmaydi. Ammo, olimlar ta'kidlaganidek, xotiraning bunday turi kam uchraydi.

Chet tillarini o'qitish psixologiyasi sohasidagi tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, tilni o'rganish uchun eng qulay va ayni paytda eng keng tarqalgani aralash xotira bo'lib, u eshitish, vizual, vosita idrok etish orqali olingan tasvirlarni o'zlashtirish qobiliyatini birlashtiradi. Xotiraning barcha turlari bir xil darajada rivojlangan bo'lsa, bizda chet tilini o'rgatish uchun ideal talaba bor. U mutlaqo mustaqil ishlay oladi va yaxshi natijalarga erishadi, chunki u nutq faoliyatining barcha turlarini osongina o'zlashtiradi. U ovoz chiqarib o'qiydi, chet tilidagi muloqotga kiradi va grammatikani juda yaxshi biladi.

Shuning uchun test orqali o'quvchining qanday xotirasi borligini aniqlash va natijalariga ko'ra mashg'ulotlarni qurish kerak.

Diqqatni safarbar etishning yuqoridagi barcha psixologik jihatlarini hisobga olish va materialni yodlashning eng oqilona usullari, shubhasiz, talabalarning chet tilidan mustaqil ishlarini tashkil etishda ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Shunday qilib, biz yuqorida aytib o'tganimizdek, eng to'liq tasniflar tashqi xususiyatlarga asoslanadi, shu bilan birga o'quvchi faoliyatining ichki mazmuniga asoslangan mustaqil ish turlarini ajratib ko'rsatishga urinishlar hali muvaffaqiyatli bo'lmagan. Vazifalarni tasniflash orqali mustaqil ishning ichki mohiyatini ko'rsatishga urinishlar yanada istiqbolli bo'ldi (I.Ya.Lerner, P.I.Pidkasisti, I.E.Unt va boshqalar). Biroq, ularning barchasi jiddiy yaxshilashga muhtoj. Shunga qaramay, hatto ideal tarzda tuzilgan vazifalar tasnifi ham mustaqil ishni bajarishda talaba faoliyatining xususiyatini bilvosita aks ettiradi. Kelajakda ushbu ikki tomonlama jarayonning barcha belgilarini aks ettiruvchi mustaqil ish turlarining universal tasnifi paydo bo'lishini kutish qiyin. Bularning barchasi, hatto mantiqiy jihatdan to'liq tasniflashlar,

Turli xil ta'riflarni ko'rib chiqib, biz shunday xulosaga keldikki, talabalarning chet tilidagi mustaqil ishi bu o'quv faoliyatining bir turi bo'lib, unda talabaga o'qituvchining faol yordamisiz mustaqil harakat qilish imkoniyati beriladi, lekin, agar kerak bo'lsa, bu

faoliyat o'qituvchining qisman rahbarligiga bo'ysunadi. Talabalar esa, topshiriqni muvaffaqiyatli bajarish uchun aqliy harakatlar uchun zarur bo'lgan maksimal darajada mustaqillik, o'z-o'zini tuzatishga harakat qilishlari kerak.

Psixologik jihatdan, yuqorida aytib o'tilganidek, talabalar bir qator qiyinchiliklarga duch kelishadi. O'qituvchining vazifasi talabalarning mustaqil ishlariga to'g'ri yo'nalish berishdir. Talabalarning mustaqil ishi ular uchun qiziqarli bo'lishi, material o'zining yangiligini yo'qotmasligi, shu bilan birga idrok etish uchun qulay bo'lishi juda muhimdir. Shuningdek, talabalar xotirasining o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olish va ularning qanday xotiraga ega ekanligini tekshirish orqali aniqlash muhimdir, chunki kelajakda bu o'qituvchiga chet tilini o'rgatish jarayonini talabalar uchun qulayroq qilishini tushunishga yordam beradi. talaba.

Yuqoridagi barcha psixologik momentlarni hisobga olish talabalarning chet tilidan mustaqil ishlarini tashkil etishda, shubhasiz, ijobiy samara beradi.

Talabalarning mustaqil ishi turlarini tasniflashga kelsak, olimlar o'rtasida bu masala bo'yicha yagona fikr mavjud emas. Biz V.P. kabi olimlar va o'qituvchilar tomonidan taklif qilingan bir nechta tasniflarni ko'rib chiqdik. Strezikozin, B.P. Esipov, M.I. Moro, I.E. Unt va boshqalar. Biroq, ularning barchasi jiddiy yaxshilashga muhtoj. Shunga qaramay, hatto ideal tarzda tuzilgan vazifalar tasnifi ham mustaqil ishni bajarishda talaba faoliyatining xususiyatini bilvosita aks ettiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Andreeva O. N. Ingliz tili darslarida loyiha metodologiyasidan foydalanish // Kommunikativ metodologiya. - 2020. - 5-son. - S. 23 - 24.
2. Ariyan M. I. // Chet tillarni o'qitishda maktab o'quvchilarining o'quv-tarbiyaviy ishlarining mustaqilligini oshirish. - M., 2019 yil.
3. Arstanov M.J., Pidkasisti p.i., Xaydarov J.S. Muammoli o'rganish: nazariya va texnologiya masalalari. - Olma-Ota, 2020. - 267 b.
4. Artyomov V.A. Chet tillarini o'qitish psixologiyasi. - M.: Ma'rifat, 2019. - 348 b.
5. Dalton rejasi bo'yicha ta'lim va tarbiya. - M., 2019. - 214 b.
6. Ueyn A.M., Kamenetskaya B.I. Inson xotirasi. - M.: Nauka, 2018. - 189 b.
7. Gornostaeva Z.Ya "Mustaqil kognitiv faoliyat muammosi" // Ochiq. maktab. - 2018 yil - 2-son